

Мінская багаслоўская семінарыя
Саюза евангельскіх хрысціян баптыстаў у Рэспубліцы Беларусь

Тэалагічны інстытут хрысціян веры евангельскай (г. Мінск)

Евангельская Царква Беларусі: гісторыя і сучаснасць

Выпуск 5

(да 100-годдзя Вялікага евангельскага прабуджэння ў
Брэсце і 90-годдзя выдання беларускага перакладу
Новага Запавету і Псальмаў)

Зборнік матэрыялаў
V Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі
(Мінск, 4 снежня 2021 г.)

Мінск
«Пазітыў-цэнтр»
2022

УДК [279.123+274/278]-9(476.7-25)(082)

ББК 86.376(4Бен)

E13

Укладальнікі:

А.І. Бокун, А.У. Унучак, Ю.А. Бачышча

Рэдакцыйная калегія:

П.І. Асененка, Ю.А. Бачышча, А.І. Бокун, Л.І. Міховіч, С.С. Паднюк,
А.У. Унучак, Р.В. Шапялёвіч

Рэцэнзент:

кандыдат гістарычных навук В.В. Яноўская

Е13 **Евангельская Царква Беларусі:** гісторыя і сучаснасць. Выпуск 5 (да 100-годдзя Вялікага евангельскага прабуждэння ў Брэсце і 90-годдзя выдання беларускага перакладу Новага Запавету і Псалмаў : зборнік матэрыялаў Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі. (Мінск, 4 снежня 2021 г.) / уклад.: А.І. Бокун, А.У. Унучак, Ю.А. Бачышча. — Мінск : Пазітыў-цэнтр, 2022. — 272 с. : іл.
ISBN 978-985-7193-85-1.

Зборнік прысвечаны 100-годдзю Вялікага евангельскага прабуждэння ў Брэсце і 90-годдзю выдання перакладу на сучасную беларускую мову Новага Запавету і Псалмаў. У кнігу ўвайшлі артыкулы, якія асвятляюць жыццё і служэнне пастара Брэсцкай баптыскай царквы і перакладчыка Бібліі на беларускую мову Лукаша Дзекуць-Малея, а таксама даследаванні беларускіх і замежных аўтараў, прысвечаныя розным старонкам гісторыі Евангельскай Царквы Беларусі. Увазе чытача прадстаўлены аналіз беларускай пратэстанцкай думкі канца XVI і пачатку XVII стст., гістарычныя партрэты Гальяша Леўчыка і Антона Неканды-Трэпкі і іншыя цікавыя матэрыялы.

Для тых хто цікавіцца гісторыяй Евангельскай Царквы Беларусі і канфесійнай гісторыяй нашай краіны.

УДК [279.123+274/278]-9(476.7-25)(082)

ББК 86.376(4Бен)

ISBN 978-985-7193-85-1

© Мінская багаслоўская семінарыя Саюза
евангельскіх хрысціян баптыстаў
у Рэспубліцы Беларусь, 2022
© Афармленне. ПВУП «Пазітыў-цэнтр», 2022

ЗЬМЕСТ

Прадмова.....	7
<i>Антоні Бокун.</i> Лукаш Дзекуць-Малей і беларускія пераклады Бібліі	10
<i>Андрэй Самусік.</i> Замежныя адукацыйныя паездкі пратэстантаў з тэрыторыі Беларусі ў сярэдзіне XVI – першай палове XVII ст.	20
<i>Людміла Іванова.</i> Метрычныя кнігі кальвінісцкіх цэркваў XVII ст. як крыніцы гісторыі Рэфармацыі ў Вялікім Княстве Літоўскім	37
<i>Уладзімір Падалінскі.</i> Праблемы ўлады ў прывітальнай прамове Крыштафа Дарагастайскага на вальным сойме Рэчы Паспалітай 1596 г.	46
<i>Ігар Бортнік.</i> Грамадска-палітычныя ідэі ў творы «Меркаванне невядомага евангеліка пра рэлігійную толеранцыю ў Польшчы» (1613-1615 гг.).....	55
<i>Уладзімір Казлоў.</i> Метрычныя кнігі ў фондах Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі і Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі (г. Гродна) як крыніца па гісторыі евангельскага руху (1834-1969 гг.)	70
<i>Леанід Міховіч.</i> Узнікненне і шляхі распаўсюду эвангельска-баптыскага руху ў Беларусі.....	92
<i>Андрусь Унучак.</i> Пачатак служэння Лукаша Дзекуць-Малея (1912-1914 гг.).....	104
<i>Юрась Бачышча.</i> «Божая ліра» Гальяша Леўчыка.....	121
<i>Уладзімір Русецкі.</i> Забеспячэнне духоўнай літаратурай евангельскіх цэркваў у Заходняй Беларусі (пачатак XX ст. – канец 1980-х гг.)	143
<i>Алена Глагоўская.</i> Антон Неканда-Трэпка — эвангелік, паяднаны з беларускасцю	168
<i>Таццяна Лісоўская.</i> Аб’яднанне Цэркваў Хрыстовых евангельскага веравызнання ў Польшчы на II Міжнародным Кангрэсе Цэркваў Хрыстовых у Лестэры ў 1935 г.	196

Андрусь УНУЧАК

Пачатак служэння Лукаша Дзекуць-Малей (1912-1914 гг.)

Пастар Л. Дзекуць-Малей пачаў сваё хрысьціянскае служэнне маладым чалавекам, маючы на той момант 23-24 гады. Гістарычныя навука мае ня так шмат інфармацыі пра яго жыццё да навяртання ў баптызм, але з моманту, калі ён стаў членам баптысцкай царквы, Л. Дзекуць-Малей паступова становіцца значнай фігурай у беларускай гісторыі.

У 1912 г. Л. Дзекуць-Малей стаў эвангельскім хрысьціянінам і фактычна адразу пачаў актыўнае эвангелізацыйнае служэнне. Ёсць звесткі, што ў тым самым 1912 г. ён пачаў пераклад Эвангелья паводле Марка на беларускую мову¹.

Беластоцкая баптысцкая царква

Хрышчэнне будучага знакамітага пастара адбылося на злome 1911-1912 гг. падчас ягонаў службы ў царскім войску ў Беластоку. Хрысьціў Л. Дзекуць-Малей служыцель Беластоцкай баптысцкай царквы Раман Хамяк. Пра Р. Хамяка вядома, што ён быў мешчанінам горада Чорны Яр Астраханскай губерні і што ў ліпені 1913 г. Беластоцкая царква выбрала яго на пасадку настаўніка і прасіла гродзенскага губернатара зацьвердзіць яго на гэтай пасадзе. Аднак Дэпартамент духоўных справаў замежных вызнаньняў МУС Расейскай імперыі адмовіў у зацьверджэнні Р. Хамяка на пасадзе настаўніка на той падставе, што сама Беластоцкая баптысцкая царква была зарэгістравана “незаконна” і таму не магла выбіраць сабе настаўнікаў².

¹Адзел рукапісаў Бібліятэкі Акадэміі навук Летувіскай Рэспублікі (LMAV). Ф. 21. В. 773. LL. 1v., 19v.

²Расейскі дзяржаўны гістарычны архіў (далей — РГИА). Ф. 821. Оп. 133. Д. 268. ЛЛ. 235-236зв.

Чаму беластоцкія баптысты ў 1913 г. страцілі сваю рэгістрацыю, стане зразумела, калі мы зьвернемся да гісторыі гэтай царквы.

Беластоцкая баптысцкая царква ўтварылася ў 1902 г., яе заснаваў пастар Атон Ленц, і на пачатку грамада складалася пераважна з вернікаў-немцаў. Пазьней да яе пачалі далучацца славяне, і, такім чынам, утварылася нямецка-славянская царква³. Так, напярэдадані Першай сусьветнай вайны сярод 86 яе членаў 55 былі немцамі паводле нацыянальнасьці, 30 — славянамі (палякі і беларусы) і 1 — габрээм⁴. Такім чынам, Л. Дзекуць-Малей зьвярнуўся да Бога ў пераважна нямецкамоўнай царкве. Варта адзначыць, што з Беластоцкай царквой да Першай сусьветнай вайны была зьвязана Гарадзенская баптысцкая царква, да якой пазьней належаў Л. Дзекуць-Малей.

Беластоцкая царква была зарэгістравана гарадзенскім губэрнскім праўленьнем 2 сьнежня 1910 г.⁵ На будынку царквы дазволілі зьмясьціць інфармацыйную шыльду, якая паведамляла, што царква арганізуе “Эвангельскія чытаньні” і “Эвангельскія гутаркі”, якія мог наведаць кожны ахвотны⁶. Дырэктар Дэпартаменту духоўных справаў замежных вызнаньняў 5 сьнежня 1912 г. пісаў гарадзенскаму губэрнатару, што ў Беластоку існуе зарэгістраваная, у адпаведнасьці з законам ад 17 кастрычніка 1906 г., баптысцкая царква. Пры гэтым, сьцьвярджаў ён, толькі «4 чалавекі названай грамады адпалі ад Праваслаўя, астатнія адзяліліся ад іншаслаўных вызнаньняў»⁷. А згодна з вышэйназваным законам ад 17 кастрычніка 1906 г., рэгістраваць “сэктанцкую грамаду” можна было толькі пры наяўнасьці ня менш чым 50 вернікаў “якія адпалі ад праваслаўя”. Таму дырэктар Дэпартаменту прасіў гарадзенскага губэрнатара растлумачыць, якім жа чынам была зарэгістравана Беластоцкая баптысцкая царква. 5 студзеня 1913 г. у Пецярбургу атрымалі адказ з Горадні наконт рэгістрацыі

³ Болтнев Г. 25-летний юбилей существования общины баптистов в Белостоке // Маяк. 1928. №3. С. 10.

⁴ Bednarczyk K. Historia zborów baptystów w Polsce do 1939 r. Warszawa, 1997. S. 120.

⁵ РГИА. Ф. 821. Оп. 133. Д. 268. Л. 232.

⁶ Тамсама. ЛЛ. 237-237зв.

⁷ Тамсама. ЛЛ. 230-230зв.

Беластоцкай царквы. Сутнасьць яго была ў тым, што Беластоцкая царква мела “зьмешаны склад” (мелася на ўвазе, што ў ёй былі як тыя, хто выйшаў з праваслаўя, так — і з іншых канфэсіяў), а паколькі ў заканадаўстве адсутнічала канкрэтнае ўказаньне наконт нерэгістрацыі такіх супольнасьцяў, то вырашана было царкву зарэгістраваць⁸.

У выніку разьбіральніцтва наконт законнасьці рэгістрацыі Беластоцкай баптысцкай царквы, 22 красавіка 1913 г. міністар МУС напісаў рапарт у Сэнат Расейскай імперыі, дзе паведамляў, што на момант рэгістрацыі царква налічвала 44 паўнагадовыя члены, з якіх толькі 4 выйшлі з праваслаўя. А паколькі рэгістрацыя царквы з правамі юрыдычнай асобы была магчымая толькі для вернікаў, якія выйшлі з праваслаўя ў колькасьці ня менш 50 чалавек, то міністар прапанаваў адклікаць пастанову аб рэгістрацыі Беластоцкай баптысцкай царквы⁹.

У лістападзе 1913 г. пра тое, што Беластоцкая царква «ня мела і ня мае законных падставаў для рэгістрацыі», у Дэпартамент духоўных спраў замежных вызнаньняў напісаў беластоцкі праваслаўны япіскап Уладзімір. Япіскап сьцьвярджаў, што колькасьць членаў баптысцкай царквы ў Беластоку складала 44 чалавекі, з якіх толькі 8 былі праваслаўныя, а “астатнія — немцы”. Далей беластоцкі япіскап прасіў дырэктара Дэпартамента духоўных спраў Я.В. Менкіна: «Аказаць сваё садзеянне ў справе закрыцьця Беластоцкай баптысцкай грамады, паколькі яна ня мае права на законную рэгістрацыю, а між тым сваёй адкрытай прапагандай баптызму спакушае праваслаўнае насельніцтва г. Беластока і ўяўляе немалую небяспеку для нямоглых сумленьнем і няцьвёрдых у веры праваслаўных, асабліва з простага народу»¹⁰.

Пачатак эвангелізацыйнага служэньня

Лукаша Дзекуць-Малей

Усё вышэйсказанае паказвае, што Л. Дзекуць-Малей прыйшоў у баптысцкую царкву, калі сама грамада перажывала

⁸ Тамсама. Л. 231.

⁹ Тамсама. Л. 234.

¹⁰ Тамсама. Л. 234зв.

сур’ёзныя цяжкасьці ў адносінах з уладамі. Разам з тым, у той час, калі ўлады вырашалі пытаньне наконт скасаваньня рэгістрацыі царквы, вернікі Беластоцкай баптысцкай царквы актыўна прапаведавалі Эвангельле. Як сьведчаць дакумэнты, сярод самых актыўных прапаведнікаў быў і Л. Дзекуць-Малей. Так 11 траўня 1913 г. яго, разам з яшчэ адным беластоцкім вернікам Уладзімірам Кузьмой затрымала паліцыя, калі яны прапаведавалі ў вёсцы Хорава Носкаўскай воласьці Пружанскага павету. У данясенні начальніка Гарадзенскага губэрнскага жандарскага ўпраўленьня Дэпартамента паліцыі зьмешчаны цікавыя падрабязнасьці гэтага затрыманьня.

З дакумента вынікае, што 11 траўня 1913 г. унтэр-афіцэр Гарадзенскага губэрнскага жандарскага ўпраўленьня Сыралевіч даведаўся, што ў вёску Хорава з Беластока прыехалі двое баптыстаў. Атрымаўшы такую інфармацыю, Сыралевіч узяў з сабой мясцовага паліцэйскага ўраднака Шпарло, і яны разам паехалі ў Хорава. Там высветлілі, што ў доме мясцовага селяніна Ігната Новіка адбываецца малітва. Зайшоўшы ў хату, яны засталі там 15 чалавек прысутных, з якіх «5 чалавек, стоячы на каленях, маліліся ўголас, па чарзе прамаўляючы малітвы, складзеныя выбаркай з Эвангельля і іншых кніг Сьвятога Пісаньня»¹¹.

Як высветлілася, на каленях маліліся: сын гаспадара дома Сяргей Новік (28 гадоў), сястра гаспадара дома Аляксандра Новік (45 гадоў), селянін вёскі Хорава Адам Андрусевіч (40 гадоў), а таксама прыбылыя з Беластока селянін вёскі Сязкоўшчына¹² Слонімскага павета Лукаш Дзекуць-Малей (24 гады) і селянін вёскі Новая Воля Гарадоцкай воласьці Беластоцкага павета Уладзімір Кузьма (21 год). Пры аглядзе памяшканьня паліцэйскія заўважылі, што на стале ляжала «раскрытая кніга з назвай “Гуслі” і некалькі брашур». На пытаньні паліцэйскіх прыезджыя патлумачылі, што прыбылі з Беластока “наведаць свайго брата па духу”. Пасьля апытаньня паліцэйскія правялі асабісты дагляд Л. Дзекуць-Малей і У. Кузьмы і выявілі, што пры сабе яны мелі некалькі брашур, якія паводле зместу можна было аднесці да

¹¹ РГИА. Ф. 821. Оп. 133. Д. 194. ЛЛ. 366-366 зв.

¹² Па іншых крыніцах “Статкоўшчына”; — *Аўт.*

“баптыскага вучэння”. У выніку абодва прапаведнікі былі затрыманы, дастаўлены ў Пружаны, дзе было праведзена дадатковае даснаўне, пасля чаго 16 траўня 1913 г. іх этапавалі ў Беласток “па месцы жыхарства”¹³.

У канцы траўня 1913 г. пра арышт Л. Дзекуць-Малей і У. Кузьмы дырэктар Дэпартаменту паліцыі асабіста паведаміў дырэктару Дэпартаменту духоўных спраў замежных вызнанняў Я.В. Менкіну¹⁴.

Як сведчаць гістарычныя крыніцы, арышт Л. Дзекуць-Малей 11 траўня 1913 г. не прывёў да доўгатэрміновага турэмнага знявольнення. Ужо 7 чэрвеня 1913 г. ён, разам са сваім пастарам Р. Хамяком, з’явіўся ў Беластоцкую павятовую паліцэйскую ўправу, каб засведчыць нараджэнне дачкі ў сям’і лодзінскага мешчаніна Антона Аўгуставіча Дуста. Працэдура сведчаньня прадугледжвала, што бацькі, разам з двума годнымі веры сведкамі, заяўлялі пра нараджэнне немаўляці ў іх сям’і, пра што складаўся адмысловы акт. У акце паліцэйскай управы ў Беластоку пра Л. Дзекуць-Малей запісана наступнае: “Селянін вёскі Статкоўшчына Рагоцэнскай воласьці Слонімскага павету Гарадзенскай губэрні”. Варта адзначыць, што сам Л. Дзекуць-Малей сваё прозьвішча напісаў па-беларуску¹⁵.

Як можна меркаваць, царква ў Хораве, дзе прапаведаваў і быў затрыманы Л. Дзекуць-Малей, усё ж была арганізавана. Яна належала да дэнамінацыі эвангельскіх хрысьціянаў. У 1915 г. вернікі з вёскі Хорава апынуліся ў Расеі ў бежанстве і намагаліся знайсці адзін аднаго. Так, 4 снежня 1915 г. С. Новік пісаў у газэту «Утренняя звезда»: «Прашу дарагіх братоў і сёстраў паведаміць мне, калі каму вядома, дзе і ў якім становішчы знаходзяцца мая сям’я-бежанцы: бацька Ігнат Андрэвіч 55 гадоў, маці Зіновія Іванаўна 50 гадоў, брат Андрэй Ігнавіч 18 гадоў, сястра бацькі Агаф’я Андрэўна 40 гадоў, мая жонка Ганна Акімаўна 28 гадоў, дзеці мае: Сьцяпан 8 г., Міхаіл 5 г. і Аляксандр 3 гадоў. Жылі яны ўсе разам у Гарадзенскай губэрні,

¹³ Тамсама. ЛЛ. 366-366 зв.

¹⁴ Тамсама. Л. 365.

¹⁵ Нацыянальны гістарычны архіў у Гродна (далей НГАБ у Гродна). Ф. 301. В. 1. С. 276. А. 4.

Пружанскага павету, Носкаўскай воласьці, у сяле Хорава. Затым прашу яшчэ паведаміць адрасы Сьцяпана Астанюка і Адама Андрусевіча, жыхароў таго ж сяла, па адрасе: Петраград, Чаршыноў завулак, д. №12, кв. 33, Івану Сьцяпанавічу Праханаву»¹⁶.

У гістарычнай літаратуры ёсьць таксама звесткі, што прыкладна ў 1912 ці 1913 г., падчас эвангелізацыі ў мястэчку Лыскава Пружанскага павету Л. Дзекуць-Малей быў арыштаваны і этапаваны ў Берасьце. Пры гэтым з Лыскава да Берасьця яго вялі прывязаным да жандарскага каня. Агулам за канём ён тады прайшоў каля 170 км.¹⁷

Лукаш Дзекуць-Малей і Мікалай Макарэўскі

З усяго вышэйсказанага вынікае, што Л. Дзекуць-Малей быў вельмі актыўны ў эвангелізацыйнай дзейнасьці на Берасьцейшчыне. Магчыма, што адным з важных вынікаў яго і Р. Хамяка эвангелізацыі стала навяртаньне і пераход у баптызм праваслаўнага сьвятара Мікалая Макарэўскага¹⁸. Адзначым, што вышэйзгаданае паліцэйскае данясенне пра затрыманьне Л. Дзекуць-Малей ў траўні 1913 г. у вёсцы Хорава Пружанскага павету знаходзілася ў архіўнай справе М. Макарэўскага. Адсюль можа вынікаць, што расейская паліцыя зьвязвала гэтых двух асобаў і іх дзейнасьць. Зважаючы на гэта, ёсьць сэнс больш падрабязна спыніцца на біяграфіі М. Макарэўскага, тым больш, што яго імя даволі часта ўзгадвалася ў самых розных СМІ ў 1912-1914 гг.

М. Макарэўскі да 1912 г. быў праваслаўным сьвятаром сяла Тапілец Беластоцкага павету. Ён пакаюся і стаў эвангельскім веручым прыкладна ў той жа час, што і Л. Дзекуць-Малей. Паколькі, як сьцьвярджала расейская паліцыя, зімой-вясной 1912 г. М. Макарэўскі ўжо “вёў вусную прапаганду” і

¹⁶ Запрос о беженцах // Утренняя звезда. 1915. №49. 4 декабря. С. 4.

¹⁷ Пекун С. Лукаш Дзекуць-Малей: жыцьцё і служэньне / Лукаш Дзекуць-Малей і беларускія пераклады Бібліі: зб. матэрыялаў, арт. і дак. Брэст, 2011. С. 141.

¹⁸ Mironczuk J. Ruch ewangeliczny na Białostocczyźnie w XX wieku. Warszawa, 2015. S. 26; Пекун С. Лукаш Дзекуць-Малей: жыцьцё ... С. 141.

распаўсюджваў брашуры, якія Гарадзенская духоўная кансысторыя прызнала “штунда-баптысцкімі”¹⁹.

Галоўнае ўпраўленне па справах друку МУС Расейскай імперыі 11 сакавіка 1913 г. пераслала ў Дэпартамент духоўных справаў замежных вызнанняў выразку з пецярбургскай «Новой газеты», дзе было змешчана інтэрвію былога праваслаўнага святара Гарадзенскай епархіі М. Макарэўскага²⁰.

Інтэрвію называлася «З праваслаўя да эвангелістаў (З размовы з былым святаром М.І. Макарэўскім)». У гэтым інтэрвію М. Макарэўскі распавёў, што калі паклаў на стол гарадзенскаму япіскапу прашэнне пра свой выхад з праваслаўя, то япіскап нават не паспрабаваў пераканаць яго не рабіць гэтага. А пераконваць М. Макарэўскага даручыў прыходскаму святару. Той жа святар, разумеючы, што заданне не адпавядае яго ўзроўню, пайшоў да мясцовага праваслаўнага місіянера архімандрыта Мітрафана, якога прасіў паразмаўляць з М. Макарэўскім. Але Мітрафан адмовіўся са словамі: «Лепш бы Макарэўскі перайшоў у юдаізм. Я бачыць яго не жадаю, а ня толькі размаўляць з ім».

Са слоў М. Макарэўскага, япіскап не паехаў таксама ў прыход, дзе Макарэўскі быў святаром, хоць ведаў, што і ў прыходзе адбываецца “адпадзенне ад афіцыйнай веры”. У гэтым прыходзе было 1200 чалавек, і там “ясна заўважалася жаданне чытаць Эвангельле”. Многія з прыходу пачалі наведваць “сходы ў Беластоку за 15 вёрст” (відаць, мелася на ўвазе наведванне Беластоцкай баптысцкай царквы. — *аўт.*). Манах, часова прызначаны на месца М. Макарэўскага, склаў спіс “спакушаных” апошнім да выхаду з праваслаўя і перадаў яго архірэю, а той арганізаваў дзнішчыне²¹. Падчас якога высветлілася, што, яшчэ будучы ў саны праваслаўнага святара М. Макарэўскі раздаваў сваім прыхаджанам брашуру з назвай «Што прыйшоў здзейсніць Ісус на гэтай зямлі». Змест гэтай брашуры з пункту гледжання ўладаў быў “штунда-баптысцкі”²².

¹⁹ РГИА. Ф. 821. Оп. 133. Д. 195. Л. 158.

²⁰ РГИА. Ф. 821. Оп. 133. Д. 194. Л. 359.

²¹ Тамсама.

²² РГИА. Ф. 821. Оп. 133. Д. 195. Л. 158зв.

Такім чынам, ёсць верагоднасьць, што і сам М. Макарэўскі, як і яго былыя прыхаджане, пачаў наведваць Беластоцкую баптысцкую царкву, членам якой быў і Л. Дзекуць-Малей. У хуткім часе ён пачаў абвяшчаць Эвангельле ў многіх мясцовасцях. Гарадзенскі губэрнатар 20 сакавіка 1913 г. “цалкам сакрэтна” звярнуўся па справе Макарэўскага ў Дэпартамент духоўных спраў замежных вызнанняў. Ён адзначаў, што пра М. Макарэўскага яму яшчэ ў чэрвені 1912 г. пісаў архіепіскап Гарадзенскі і Берасьцейскі Міхаіл. Паводле звестак архіепіскапа, М. Макарэўскі, “разьяжджаючы” па Беластоцкім, Гарадзенскім і Берасьцейскім паведах “як прапаведнік штунда-баптызму”, “вёў злачынную прапаганду, спакушаючы няцьвёрдую ў сваіх перакананьнях частку насельніцтва”. Сродкі на гэтыя “разьезды” ён атрымаваў “ад іншых асобаў”.

Гарадзенскі губэрнатар тады ж, у чэрвені 1912 г., даручыў начальніку Гарадзенскага губэрнскага жандарскага ўпраўленьня правесці расьследаваньне па дзейнасьці Макарэўскага, “які сам з сябе зняў сан праваслаўнага святара”. 28 верасьня 1912 г. начальнік гарадзенскіх жандараў прадставіў інфармацыю пра дзейнасьць Макарэўскага, з якой вынікала, што няма ніякіх падставаў перасьледаваць яго ў «Парадку Палажэньня аб захадах па захаваньні дзяржаўнага парадку і грамадзкага спакою». Паліцыя ўдалося ўстанавіць толькі факт “абразы ім праваслаўнай веры”, пра што губэрнатар паведаміў пракурору Гарадзенскага акруговага суду для вырашэньня пытаньня пра крымінальны перасьлед Макарэўскага²³.

Гарадзенскі пракурор 11 лютага 1913 г. распачаў уласнае расьследаваньне адносна дзейнасьці М. Макарэўскага, якое не ўстанавіла доказаў “віны” былога праваслаўнага святара дастатковых для ўзбуджэньня крымінальнай справы. Разам з тым, пракурор Гарадзенскага акруговага суду даручыў беластоцкай павятовай паліцыі правесці самастойнае расьследаваньне дзейнасьці Макарэўскага. Вось у час гэтага расьследаваньня ў траўні 1913 г. паліцыя і ўстанавіла верагодную сувязь дзейнасьці М. Макарэўскага з эвангелізацыйнай дзейнасьцю Л. Дзекуць-

²³ РГИА. Ф. 821. Оп. 133. Д. 194. ЛЛ. 361-361зв.

Малея²⁴. Вынікала, што яны абодва былі “разьезнымі” прапаведнікамі Беластоцкай царквы. Таксама, верагодна, што менавіта М. Макарэўскі пазнаёміў Л. Дзекуць-Малея з лідарам расейскіх эвангельскіх хрысьціянаў Іванам Праханавым.

Аб супрацоўніцтве і добрых адносінах М. Макарэўскага з І. Праханавым сьведчыць тое, што са студзеня 1913 г. газэта «Утренняя звезда», якую выдаваў лідар расейскіх эвангельскіх хрысьціянаў, зьмясьціла ў шэрагу нумароў “аўтабіяграфічны нарыс жыцьця” М. Макарэўскага. Гэты нарыс цікавы тым, што там зьмешчана даволі падрабязная інфармацыя пра навяртаньне М. Макарэўскага. Важным момантам зьяўляецца і тое, што аўтабіяграфія-сьведчаньне М. Макарэўскага ў 1913 г. было выдадзена асобнай брашурай і выкарыстоўвалася ім як эвангелізацыйны матэрыял. Гэту брашуру М. Макарэўскі раздаваў на Гарадзеншчыне²⁵.

На пачатку нарыса зьмешчаны рэдакцыйны ўступ, верагодна, напісаны І. Праханавым, з якога вынікала, што прапаведзі М. Макарэўскага карысталіся вялікай папулярнасьцю ў Пецяярбургу, дзе ён прапаводаваў у царкве эвангельскіх хрысьціянаў, пастарам якой быў сам І. Праханаў²⁶.

Варта адзначыць, што М. Макарэўскі быў першым баптысцкім прапаведнікам у Берасьці. У гэтай справе ён на 8 гадоў апырэдзіў Л. Дзекуць-Малея. У 1913 г. М. Макарэўскі жыў і прапаводаваў у Берасьці, што пацьвярджаецца звесткамі Гарадзенскага губэрнскага жандарскага ўпраўленьня²⁷. Як вынік прапаведзі М. Макарэўскага, у Берасьці ўтварылася супольнасьць эвангельскіх вернікаў, якая фактычна адразу патрапіла ў поле зроку паліцыі. Ужо ў чэрвені 1913 г. пецяярбургская газэта «Утренняя звезда» атрымала “Ліст з Брэст-Літоўска”, аўтар якога пад псеўданімам “Меншы брат у Госпадзе” пісаў: «Хачу паведаміць некалькі словаў пра тое, што даводзіцца пераносіць за

Імя Хрыста. 9 траўня гэтага году ў кватэру, дзе я живу, прыйшоў начальнік каманды (паліцэйскі чын. — *аўт.*), і зрабіў у мяне вобшук, і, не знайшоўшы нічога, забраў Біблію, “Гусли” і некалькі брацкіх лістоў; калі я нагадаў яму пра Найвышэйшыя Маніфэсты 17 кастрычніка 1905 і 1906 гадоў, то ён адмовіўся размаўляць са мной. Што будзе, пакуль яшчэ нічога невядома. Прашу — маліцеся за тых, якія гоняць нас, а таксама і за нас, каб нам Госпад даў сілы несці ўсё з радасьцю»²⁸.

У студзені 1914 г. М. Макарэўскі ўжо прапаводаваў у Пецяярбургу на Фанарным завулку, 4, у малітоўным сходзе эвангельскіх хрысьціянаў. У гэты ж час супраць яго была ўзбуджана крымінальная справа за «спакушэньне праваслаўных у баптызм шляхам расьсылкі ім брашур зьлачыннага зьместу»²⁹.

Верагодна, М. Макарэўскі быў высланы з Берасьця на пачатку Першай сусьветнай вайны і пасяліўся ў Пецяярбугу. У снежні 1916 г. супраць М. Макарэўскага, а таксама служыцеляў Петраградзкай царквы эвангельскіх хрысьціянаў І. Праханава і Ф. Траснова была ўзбуджана крымінальная справа “ў сувязі з заснаваньнем рэлігійнай арганізацыі Усерасейскага Саюзу Эвангельскіх хрысьціянаў”. Ім пагражала да 8 гадоў турмы³⁰. Але справа не дайшла да суду, бо здарылася Лютаўская рэвалюцыя 1917 г. Вось як пісала пра гэта газэта «Утренняя звезда» ў артыкуле пад назвай “З намі Бог”: «28 лютага [1917 г.] Акруговы Суд (дзе павінны былі разглядацца справы М. Макарэўскага, І. Праханава, Ф. Траснова. — *аўт.*) быў разгромлены і спалены рэвалюцыйным народам. Сам будынак і ўсе паперы, а значыць уся справа аб нашым Саюзе, згарэлі. 8 сакавіка была абвешчана амністыя, паводле якой усе такія справы аддаюцца забыцьцю. Ці ня праўда Бог разбурае намеры накіраваныя на разбурэньне Ягонаў справы»³¹. Л. Дзекуць-Малея пасля закрыцьця Біблійных курсаў І. Праханава ў Пецяярбургу, дзе ён вучыўся, вярнуўся ў Беласток. Там ён праўдападобна працягваў царкоўнае служэньне.

²⁴ Тамсама. ЛЛ. 363, 365.

²⁵ Черепица В.Н. Город-крепость Гродно в годы Первой мировой войны: мероприятия гражданских и военных властей по обеспечению обороноспособности и жизнедеятельности. Гродно, 2006. С. 159.

²⁶ Макаревский Н. Обращение священника на евангельский путь // Утренняя звезда. 1913. №2. 11 января. С. 2-3.

²⁷ РГИА. Ф. 821. Оп. 133. Д. 195. Л. 158зв.

²⁸ Письмо из Брест-Литовска // Утренняя звезда. 1913. №26. 28 июня. С. 6.

²⁹ РГИА. Ф. 821. Оп. 133. Д. 195. ЛЛ. 159, 161.

³⁰ Г-ну Первому Народному Министру Юстиции // Утренняя звезда. 1917. №1. 24 марта. С. 3.

³¹ С нами Бог // Утренняя звезда. 1917. №1. 24 марта. С. 4.

Гэта пацвярджаюць дакументы Беластоцкай павятовай паліцэйскай управы за 1915 г. з якіх вынікала, што 14 красавіка 1915 г. Л. Дзекуць-Малей, разам з лодзім мешчанінам Вільгельмам Штэрам, засьведчылі нараджэньне дачкі ў сям’і беластоцкага мешчаніна Альфрэда Мюлера. Цікава, што А. Мюллер жыў у той час у мястэчку Харашчы, дзе напярэдадні Першай сусьветнай вайны прапаведаваў М. Макареўскі³².

Біблійныя курсы ў Пецяўбургу

У верасьні 1913 г. Л. Дзекуць-Малей паступіў у Пецяўбург на Біблійныя курсы Івана Праханава. Пра яго кароткі пэрыяд жыцця і вучобы ў сталіцы імперыі мы ведаем няшмат. Як успамінаў сам І. Праханаў, сярод 19 навучэнцаў яго Біблійных курсаў былі 5 літоўцаў, 1 немец, 1 грузін, 1 асяцін і 1 беларус³³. Відавочна, што гэтым беларусам якраз і быў Л. Дзекуць-Малей. Што пацвярджае “Сьпіс слухачоў Біблійных курсаў”, зроблены І. Праханавым, які захоўваецца ў асабістым архіве вядомага расейскага гісторыка эвангельскага руху Аляксея Сінічкіна, які ласкава падзяліўся копіяй гэтага дакумэнту. У “Сьпісе” пазначаны прозьвішчы 16 слухачоў, пад нумарам 6 запісана “Дзекуць-Малей Лука Николаевич”. І. Праханаў, пасля Біблійных курсаў, меркаваў яго накіраваць у “Цьвер ці Беласток”, а таксама пазначыў, што “25 руб. не ўнесена”. На жаль, даты на “Сьпісе” не пазначана.

Тут можна выказаць меркаваньне, што вялікі ўплыў на Л. Дзекуць-Малея быў зроблены менавіта лідарам расейскіх эвангельскіх хрысьціянаў і навучаньнем на Біблійных курсах ім арганізаваных. І. Праханаў ад моманту свайго пакаяньня паставіў сабе выразную мэту — спалучаць служэньне Богу з атрыманьнем вышэйшай адукацыі³⁴. Для І. Праханава не было ніякай супярэчнасьці паміж розумам і верай, якія лягічна дапаўнялі адно аднаго. Таму ён з цягам часу стаў адным з найбольш адукаваных пратэстантаў Расейскай імперыі, і, што важна, сваёй адукацыяй ён умеў карыстацца. І. Праханаў успамінаў, што калі зьявілася

³² НГАБ у Гродна. Ф. 301. В. 1. С. 276. А. 5.

³³ Проханов И. В котле России. 1869 – 1933. Москва, 1993. С. 154.

³⁴ Тамсама. С. 53.

Дзяржаўная дума, то ў выпадках перасьледаваньня эвангельскіх хрысьціянаў з боку дзяржавы ён зьвяртаўся па заступніцтва да прадстаўнікоў палітычных партыяў, якія былі прадстаўлены ў Думе. У выніку, партыі акцыябрыстаў і кадэтаў аказалі эвангельскім хрысьціянам адчувальную дапамогу, чаго нельга сказаць пра сацыялістаў і манархістаў³⁵.

Такім чынам, для І. Праханава было вельмі важным падрыхтаваць добра адукаваных эвангельскіх служыцеляў, якія ўсьведамляюць ролю Царквы ў грамадстве і скіраваныя на грамадзка арыентаванае служэньне. Таму, калі Пецяўбургская царква эвангельскіх хрысьціянаў, дзе пастарам быў І. Праханаў, атрымала рэгістрацыю, ён пачаў захады па атрыманьні афіцыйнага дазволу на арганізацыю пры царкве Біблійных курсаў. Ад атрыманьня рэгістрацыі 26 лістапада 1908 г. да першага прашэньня дазволу на адкрыцьцё Біблійных курсаў 10 красавіка 1910 г. прайшло менш за паўтара гады³⁶. І. Праханаў падаваў прашэньні ў МУС і Міністэрства народнай асьветы. Да гэтых прашэньняў ён дадаваў праграму курсаў, высылаў тлумачальныя запіскі з абгрунтаваньнем патрэбы іх арганізацыі, аж пакуль у 1913 г. Біблійныя курсы не былі афіцыйна зарэгістраваныя і не пачалі сваю працу. Таксама І. Праханаву ўдалося дабіцца дазволу на адкрыцьцё інтэрнату для іншагародніх студэнтаў.

Афіцыйна Біблійныя курсы І. Праханава называліся «Часовыя біблійныя курсы пры Санкт-Пецяўбургскай Царкве Эвангельскіх хрысьціянаў». Мэтай курсаў была “науковая і практычная падрыхтоўка прапаведнікаў з асобаў эвангельскага веравызнаньня”. Кіравала курсамі Асьветніцкая камісія Пецяўбургскай царквы эвангельскіх хрысьціянаў, створаная яшчэ ў 1911 г. Выкладчыкамі на курсах маглі быць толькі члены Асьветніцкай камісіі, якая мела адмысловую дзяржаўную рэгістрацыю. Пры гэтым выкладчыкі павінны былі мець адпаведную адукацыю і “пераважна належаць да эвангельскага веравызнаньня”. Біблійныя курсы ўтрымліваліся за кошт ахвяраваньняў Пецяўбургскай царквы эвангельскіх хрысьціянаў і

³⁵ Тамсама. С. 127.

³⁶ РГИА. Ф. 1276. Оп. 8. Д. 590. Л. 1.

цэркваў “роднасных вызнанняў”, ахвяраванняў прыватных асобаў, а таксама “складак за права слухання курсаў”. Навучаньне на курсах працягвалася 2 гады. У якасці слухачоў прымаліся асобы эвангельскага веравызнання ва ўзросце ад 21 да 35 гадоў, якія “скончылі вышэйшую ці сярэдняю навучальную ўстанову ці гарадскую вучэльню, і якія маюць ня толькі добрую рэкамендацыю ад цэркваў, але і звыш таго, паказалі сябе ў цэрквах здольнымі прапаведнікамі”. Для прапаведнікаў, якія скончылі толькі сельскія вучэльні, прадугледжваўся яшчэ адзін падрыхтоўчы год навучання. Для тых, хто ня меў магчымасці плаціць за навучаньне, прадугледжвалася змяншэнне ці скасаваньне аплаты. Для найбольш здольных прадугледжваліся стыпэндыі. У канцы навучання, пасля здачы выпускных іспытаў, навучэнцам выдавалася пасведчаньне аб заканчэнні курсаў. Заняткі на курсах пачыналіся 15 верасня, плата за год навучання складала 50 руб.³⁷

Праграма Біблійных курсаў была насычаная і разнастайная. На падрыхтоўчым аддзяленьні вывучаліся: “Граматыка, тэорыя славеснасьці, гісторыя расейскай літаратуры і вывучэнне яе ўзораў, геаграфія, расейская гісторыя, усеагульная гісторыя, натуральная гісторыя, касмаграфія, арыфмэтыка”. На 1-м годзе навучання на Біблійных курсах выкладалі: “Уводзіны ў Стары Завет (2 гадзіны на тыдзень); Экзэгетыку. Тлумачэнне Пяцікніжжа (4 гадзіны на тыдзень); Дагматыку (2 гадзіны на тыдзень); Гамілетыку (2 гадзіны на тыдзень); Гісторыю хрысьціянскай царквы (2 гадзіны на тыдзень); Параўнальную гісторыю рэлігіяў (1 гадзіна на тыдзень); Кароткую гісторыю філязофіі (1 гадзіна на тыдзень); Псыхалёгія (1 гадзіна на тыдзень); Лёгіка (1 гадзіна на тыдзень); Тэорыю музыкі і сьпеваў (2 гадзіны на тыдзень); Ангельскую мову (2 гадзіны на тыдзень); Нямецкую мову (2 гадзіны на тыдзень). Разам — 22 лекцыйныя гадзіны на тыдзень”. На 2-м годзе навучання выкладаліся: “Уводзіны ў Новы Завет (2 гадзіны на тыдзень); Экзэгетыка. Тлумачэнне Эвангельяў (4 гадзіны на тыдзень); Дагматыка (2 гадзіны на тыдзень); Гамілетыка (2 гадзіны на тыдзень); Гісторыя хрысьціянскай царквы (2 гадзіны на тыдзень); Этыка

³⁷ РГИА. Ф. 821. Оп. 133. Д. 336. ЛЛ. 3-3зв.

(2 гадзіны на тыдзень); Кароткая гісторыя філязофіі (1 гадзіна на тыдзень); Апалягетыка (1 гадзіна на тыдзень); Будова царквы (1 гадзіна на тыдзень); Тэорыя музыкі і сьпеваў (2 гадзіны на тыдзень); Ангельская мова (2 гадзіны на тыдзень); Нямецкая мова (2 гадзіны на тыдзень). Разам — 23 лекцыйныя гадзіны на тыдзень³⁸.”

Цікавы змест курсу «Гісторыя царквы» на 2-м годзе навучання ў Біблійнай школе. Навучэнцы павінны былі засвоіць гісторыю Рэфармацыі ў Нямецчыне, Швайцарыі, гісторыю анабаптыскага руху, гісторыю рэфармацыйных рухаў у Галандыі, Францыі, Італіі, Гішпаніі, Скандынавіі “і іншых краінах”. А таксама гісторыю Контаррэфармацыі, зьяўленьне баптызму, мэтадызму, гісторыю эвангельскага руху ў Расейскай імперыі³⁹.

З пачаткам Першай сусьветнай вайны ў жніўні 1914 г. і пачаткам магутнай антыпратэстанцкай кампаніі ў Расейскай імперыі І. Праханаў быў вымушаны закрыць Біблійныя курсы. Думка пра іх аднаўленьне зьявілася толькі пасля Лютаўскай рэвалюцыі 1917 г.⁴⁰ Аднак у гэты час Л. Дзекуць-Малей быў ужо далёка ад Петраграда, ён займаўся беларускім школьніцтвам на роднай Гарадзеншчыне, выкарыстоўваючы веды, якія ён атрымаў у тым ліку і падчас навучання на Біблійных курсах у Пецярбургу.

Сувязь з беларускім нацыянальным рухам.

Як ужо было адзначана, ёсьць звесткі, што Л. Дзекуць-Малей пачаў пераклад біблійных кнігаў на беларускую мову ў тым жа годзе, што і ахрысьціўся, г. зн. у 1912 г. Калі гэта так, то знакамiты беларускі служыцель на той момант ужо быў беларускім патрыётам. Тым больш, што эвангельскі служыцель ужо ў 1913 г. у расейскіх афіцыйных дакумэнтах пісаў сваё прозьвішча па-беларуску.

Паўстае пытаньне: як і калі адбылося яго нацыянальнае ўсьведамленьне. Ускосна ён сам адказаў на гэтае пытаньне ў

³⁸ Тамсама. Л. 4.

³⁹ Тамсама. Л. 5зв.

⁴⁰ Библиейские курсы // Утренняя звезда. 1917. №1. 24 марта. С. 5.

«Беларускай балонцы» — беларускамоўных артыкулах, якія Л. Дзекуць-Малей публікаваў у баптысцкім часопісе «Маяк» у 1927-1928 гг.

У «Беларускай балонцы» эвангельскі служыцель нярэдка цытаваў клясыкаў беларускай літаратуры. Так, у жніўні 1927 г. ён змясьціў у сваім артыкуле чатырохрадкоўе з вершу Я. Коласа «Ворагам», які быў напісаны ў 1916 г.: «За што лілася кроў людзкая? // За што гібеў і гінуў люд, // Гібеў набытак усяго края // І пакаленьняў гінуў труд?»⁴¹.

У верасьні 1927 г. у сваёй «Беларускай балонцы» Л. Дзекуць-Малей звярнуўся да творчасці «нашага песняра» Зьмітрака Бядулі і працытаваў яго верш «Прыдзіце»: «Прыдзіце, вы шчырыя, моцна кахаючы // Шчасьце вы сьвету даруйце // Прыдзіце, вы шчырыя, сэрцам адкрытыя // Праўда хай служыць вам мэтай // І гніль фарысэяў счэзьне са сьвету». Далей Л. Дзекуць-Малей пісаў: «Гэтымі словамі заклікаў калісь да сьвятога мэты адзін з нашых беларускіх братоў-песьняроў. Я лічу словы гэтыя за прароцтва пра цяперашніх змагароў за Божу праўду <...> Вось жа чуюць лепшыя людзі зьмену рэчаў у сьвеце, як чуў і наш пясняр прыйсьце эвангельскіх апаведнікаў»⁴². Л. Дзекуць-Малей быў чалавекам, глыбока закарэненым у беларускую культуру, і ён выдатна ведаў беларускую літаратуру. Верагодна, эвангельскі служыцель мог чытаць, ці нават выпісваць «Нашу Ніву», бо верш «Прыдзіце» З. Бядулі, які ён цытаваў, упершыню апублікавала менавіта «Наша Ніва» ў чэрвені 1914 г.

«Беларуская балонка» яскрава сьведчыць і пра тое, што Л. Дзекуць-Малей быў добра знаёмы з паэзіяй Янкі Купалы, верш якога «Гэй наперад!» цытаваў у сваім звароце да чытачоў «Маяка» ў 1928 г.⁴³ Адзначым, што гэты верш ўпершыню быў апублікаваны ў «Нашай Ніве» ў чэрвені 1911 г. Такім чынам, цалкам можна выказаць меркаваньне, што Л. Дзекуць-Малей мог прыйсьці да беларушчыны дзякуючы «Нашай Ніве». Тым больш,

⁴¹ Беларуская балонка // Маяк. 1927. №8. С. 8.

⁴² Прыдзіце // Маяк. 1927. №9. С. 8.

⁴³ Да соца, да зор! // Маяк. 1928. № 4. С. 12.

што такі шлях нацыянальнага ўсьведамленьня прайшлі дзясяткі, калі ня сотні, беларускіх інтэлігентаў на пачатку ХХ ст.

Не выключана таксама, што Л. Дзекуць-Малей мог знаёміцца з беларускімі выданьнямі і бываць на беларускіх імпрэзах падчас ягонага навучаньня ў Пецяўбургу. Прыкладна ў той час, калі ў сталіцу Расейскай імперыі прыехаў Л. Дзекуць-Малей, у горадзе на Няве быў заснаваны і зарэгістраваны «Беларускі літаратурна-навуковы гурток студэнтаў Санкт-Пецяўбурскага ўнівэрсытэту». 30 сьнежня 1912 г. рада прафэсараў унівэрсытэту зацьвердзіла статут гуртка, і ён пачаў актыўна працаваць. Старстам гуртка быў абраны студэнт гісторыка-філялягічнага факультэту Браніслаў Тарашкевіч. Мэтай студэнцкай арганізацыі стала ўсебаковае вьвучэньне Беларусі і гуртаваньне беларускай студэнцкай моладзі Пецяўбургу⁴⁴. Студэнты-беларусы гуртаваліся таксама вакол выкладчыка Пецяўбурскай духоўнай акадэміі Браніслава Эпімах-Шыпілы (1859-1934), выдавалі часопіс «Малаяя Беларусь» і газэту «Раніца». Не выключана, што Л. Дзекуць-Малей мог быць знаёмы з гэтымі выданьнямі і з удзельнікамі беларускіх студэнцкіх згуртаваньняў.

Высновы

З самага пачатку свайго хрысьціянскага служэньня Л. Дзекуць-Малей выявіўся вельмі актыўным і смелым служыцелем. Яго служэньне сьведчыць пра глыбокую асабістую веру ў Бога і гатовасьць жыць згодна са сваімі ідэаламі. Ягонае хрышчэньне адбылося ў экстрэмальных умовах, у сярэдзіне зімы і на адкрытым вадзе. У час эвангелізацыйных служэньняў ён ня раз затрымліваўся паліцыяй. Разам з тым ён меў перад сабой прыклады І. Праханава, М. Макарэўскага, нашаніўцаў, якія нібыта прадчувалі, што сытуацыя можа хутка зьмяніцца, і таму працавалі на тое, каб будучыя перамены былі пазытыўнымі.

Л. Дзекуць-Малей належаў да аднаго пакаленьня з Я. Купалам, Я. Коласам, А. Луцкевічам, ксяндзом А. Станкевічам, Б. Тарашкевічам, М. Багдановічам і многімі іншымі выдатнымі прадстаўнікамі беларускага нацыянальнага

⁴⁴ Семашкевіч Р. Янка Купала і беларускае адраджэньне. Маладзечна, 2012. С. 137.

Адраджэньня. І можна абгрунтавана сьцьвярджаць, што грамадзка актыўным яго зрабіла менавіта навяртаньне да Бога. Усё далейшае сваё жыцьцё ён пасьвяціў служэньню Богу і Бацькаўшчыне. А падмуркі гэтага служэньня былі закладзены яшчэ да Першай сусьветнай вайны, калі Л. Дзекуць-Малей далучыўся да баптысцкай царквы, атрымаў годную біблейную адукацыю і пачаў уласны пераклад біблейных тэкстаў на беларускую мову.

SUMMARY

Andrus Unuchak

The beginning of the ministry of Łukaš Dziekuć-Malej (1912-1914)

The article is devoted to the first years of the ministry of pastor Łukaš Dziekuć-Malej (1888-1955). The main points of his biography from his conversion to baptism in 1912 to the beginning of World War I in 1914 are considered. It is concluded that Łukaš Dziekuć-Malej began an active evangelistic ministry from the moment he became a member of the Białystok Baptist Church in January 1912. In this matter, he was greatly helped by the activity of the former Orthodox priest Mikalaj Makareuski. During this period, Łukaš Dziekuć-Malej received a good theological education at Ivan Prokhanov's Bible courses in St. Petersburg and began translating the Bible into Belarusian. From the very beginning of his Christian ministry, Łukaš Dziekuć-Malej was a devoted Baptist minister and a Belarusian patriot.

«Бо

У ліпені 1912 года Міхайлавіча Дзекуць-Малей і літальніцы беларускіх арміяў Беларускай імпэрыі

Звесткі пра Пятроўскага? Якім яна перадаваў сваё бацькі даччына знава і нараджэньні Івану Нацыянальнаму патэрацкім

Беларускі дзяржаўны архіў і бібліятэка (БДАМТМ). Ф. 100. 24.01.1939 г., л. 10. Вяршыня. БДАМТМ. Ф. 100. 24.01.1939 г., л. 10. Вяршыня.